

О. М. Маринич, А. В. Мельник

Мішаних лісів фізико-географічна зона

МІШАНИХ ЛІСІВ Фізико-географічна зона – природна зона України, що характеризується переважанням хвойно-шороколистянолісових природних територіальних комплексів. Займає пн. частину України і простягається на 750 км від держ. кордону (на Зх.) до Середньорос. височини (на Сх.). Пд. межа зони охоплює більшість тер. Волин., Рівнен., Житомир., Черніг. обл., частково Хмельн., Київ. та Сум. обл. М. л. Ф.-г. з. лежить на різних геоструктурах Сх. Європ. платформи: Українського щита, Волин.-Поділ. монокліналі, Львівського палеозойського прогину та Дніпровсько-Донецької западини.

Характер. рисами природи зони є: низин. рельєф; піщані й супіщані відклади; помірно континент. клімат із позитив. балансом вологи, що сприяє наявності густої гідрограф. сітки з широкими заболоч. річк. долинами; переважання хвойно-широколист. лісів, лук та болот. рослинності, під якими сформувалися дерново-підзолисті й болотні ґрунти. Річний радіац. баланс становить 3100–3200 МДж/м². Пересічна т-ра січня змінюється із Зх. на Сх. від -4,5 до -8,0, липня – із Пн. на Пд. від +17 до +19,5 °С. Вегетац. період триває 190–205 днів. Пересічна річна сума опадів 600–680 мм, випаровуваність не перевищує 400–450 мм. Коефіцієнт зволоження 1,9–2,8. Пересічна густина річк. сітки – 0,29 км/км², у бас. Горині – до 0,5 км/км². Річки належать до бас. Дніпра та Західного Бугу. Багато озер (долин., карст., льодовик.), найбільші з яких – Світязь, Пулемецьке озеро, Турське озеро, Лука.

За характером рослин. покриву тер. М. л. Ф.-г. з. збігається з Поліс. геоботан. підпровінцією. Осн. типи рослинності Полісся – лісова, лучна, болотна. Ліси займають бл. 30 % тер. зони і представлені переважно сосновими (бори – понад 60 % усього лісового фонду зони), а також сосново-дубовими (субори), сосново-дубово-граб. (груди) та вільховими (вільхи) лісами. Вторинне походження мають берез. ліси (березняки). Бл. 10 % тер. зони знаходяться під луками; поширені вони переважно у заплавах річок, суходільні – на місцях вирубаних лісів. На низин. та перехід. болотах – болотна рослинність, представлена трав'яними і трав'яно-моховими асоціаціями. Верхові болота мають незначне поширення й зайняті переважно сфагновим покривом і низькорослою пригніч. сосною. Найбільші болотні

масиви зони – Переброди (19,6 тис. га), Сира Погоня (10 тис. га), Коза-Березина (9 тис. га) та ін.

Тварин. світ М. л. Ф.-г. з. різноманітний. Із ссавців водяться: лось, козуля, свиня дика, вовк, лисиця, куниця лісова, заєць, білка, борсук; із птахів – глухар, рябчик, тетерев, дятел, лелеки, качки та ін. У річках і водоймах понад 30 видів риб: короп, лящ, плітка, линь, карась, сом, щука та ін.

М. л. Ф.-г. з. за характером ґрунт. покриву утворює Поліс. агроґрунт. зону. Зонал. типами ґрунтів є дерново-підзолисті й болотні, вони становлять бл. 95 % тер. зони. Трапляються перегнійно-карбонатні, сірі лісові ґрунти та чорноземи опідзолені. Формування мішано-лісових природ. територ. комплексів (місцевостей, урочищ і фацій) зумовлене гол. чином рівнин. рельєфом, характером поверх. відкладів та балансом тепла і вологи. У ландшафт. структурі зони осн. роль відіграють такі ландшафтні місцевості: моренно-зандр. низовини, плоскі і слабохвилясті, з дерновими і дерново-підзолист. ґрунтами під сосновими і сосново-дубовими лісами; зандр. низовини, плоскохвилясті і хвилясті, з дерновими та підзолистими ґрунтами під сосновими та сосно-дубовими лісами; алювіально-зандр. низовини, плоскохвилясті і хвилясті, з дерново-підзолистими ґрунтами під сосново-дубовими лісами; піщані тераси, горбисто-хвилясті з дерново-підзолистими ґрунтами під сосновими лісами, з низинними болотами; лісові та лучно-болотні заплави. Для природ. територ. комплексів характерні несприятливі фіз.-геогр. процеси різної інтенсивності (заболочення, берегова ерозія, дефляція, карст).

У межах М. л. Ф.-г. з. виділяють Поліський фіз.-геогр. край і 5 фіз.-геогр. обл.: Волин. Полісся, Житомир. Полісся, Київ. Полісся, Черніг. Полісся і Новгород-Сівер. Полісся. Природні територ. комплекси зони знач. мірою змінені госп. діяльністю людини (вирубання лісів, розорювання, меліоратив. заходи, добування корис. копалин, будівництво шляхів і гідротех. споруд та ін.). М. л. Ф.-г. з. – район інтенсив. с.-г. виробництва (розораність складає понад 30 %) та лісового господарства. Знач. розвитку набуває рекреація. Широке використання у госп-ві земель., лісових, водних, мінерал.-сировин., біол. і рекреац. ресурсів вимагає проведення природоохорон. заходів. З цією метою в М. л. Ф.-г. з. створ. низку заповідників, серед яких – Поліс., Древлян., Рівнен. і Черем.; природ. парків – Шацький природний національний парк (входить до складу Транскордон. біосфер. резервату «Західне Полісся»), Деснянсько-Старогутський національний природний парк, «Залісся», «Прип'ять-Стохід», «Цуманська Пуща» й ін. природно-заповід. території та об'єкти.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Маринич О. М. Українське Полісся: Фізико-географ. нарис. 1962;
2. Маринич А. М., Пашенко В. М., Шищенко П. Г. Природа Украинской ССР. Ландшафты и физико-географическое районирование. 1985;
3. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізична географія України: Підруч. 2006 (усі – Київ).

Бібліографічний опис:

Мішаних лісів фізико-географічна зона / О. М. Маринич, А. В. Мельник // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2019. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-69505>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).